

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΥ**

15 NOV. 2010

Αθήνα, 22.10.2010
Αρ. Πρωτ.: ΥΠ.ΠΟ.Τ./ΓΡ.ΥΠ./Κ.Ε./284

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 210-82.01.363, 368
Fax : 210-82.01.379

ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: 1. Βουλευτή κ. Μαυρουδή Βορίδη
2. Υπουργείο Οικονομικών

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 3925/29.9.2010 Ερώτηση

Σε απάντηση της με αριθμ. πρωτοκόλλου 3925/29.9.2010 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Μαυρουδή Βορίδη και σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Στο πλαίσιο του Β' και του Γ' ΚΠΣ, στο ΠΕΠ Πελοποννήσου, υλοποιήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και τις αρμόδιες Υπηρεσίες του, σημαντικό πρόγραμμα επεμβάσεων σε βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τα οποία έγινε προσπάθεια για ισόρροπη γεωγραφική και οικονομική κατανομή.

Στον συνημμένο στο παρόν πίνακα αναγράφονται τα έργα, ο φορέας υλοποίησης, ο συγχρηματοδοτούμενος προϋπολογισμός, οι επιλέξιμες δαπάνες, το ποσοστό απορρόφησης και τα μνημεία της Μάνης (μεσσηνιακής και λακωνικής) που χρηματοδοτήθηκαν μέσω των έργων αυτών, μαζί με τους συγκεκριμένους προϋπολογισμούς.

Συγκεκριμένα στην περιοχή της Λακωνικής Μάνης επισκευάστηκαν στο σύνολό τους δύο σημαντικοί βυζαντινοί ναοί της Μάνης οι Ταξιάρχες στο Κουλούμι και η Αγία Βαρβάρα στην Έρημο με κόστος 70.090.645 δρχ. Παράλληλα αποκαλύφθηκε και στερεώθηκε ο τοιχογραφικός διάκοσμός τους. Με το ίδιο πρόγραμμα χρηματοδότησης επισκευάστηκε και το πολυώροφο μεταβυζαντινό κωδωνοστάσιο του ναού του Αγίου Δημητρίου στην πόλη του Γυθείου, με συνολικό κόστος 24.559.570 δρχ.

Με χρηματοδότηση από πιστώσεις του Ειδικού Λογαριασμού ύψους 14.959.67€ πραγματοποιήθηκαν εργασίες επισκευής του βυζαντινού ναού των Αγίων Αναργύρων Κηπούλας. Ο γραπτός διάκοσμος του εν λόγω μνημείου, καθώς και του βυζαντινού ναού των Αγίων Θεοδώρων Καφιόνας αποτέλεσαν αντικείμενο έργου συντήρησης από το Γ' ΚΠΣ με συνολικό κόστος 207.000,00€. Με συγχρηματοδότηση από το Γ' ΚΠΣ συντηρήθηκε και ξυλόγλυπτος διάκοσμος του μεταβυζαντινού καθολικού της Μονής Ντεκούλου στο Οίτυλο με συνολικό κόστος 106.374,00€

Στη Μεσσηνιακή Μάνη έχουν καταγραφεί από πλευράς 26^{ης} ΕΒΑ τριάντα (30) πύργοι. Οι τέσσερις (4) ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο: Δύο Πύργοι (Πύργος Μούρτζινου και Πύργος Δουράκη στην Καστάνια) έχουν παραχωρηθεί στο ΥΠ.ΠΟ.Τ. και αποτελούν τμήμα του Δικτύου Μουσείων Μάνης. Ο Δήμος Καλαμάτας διαχειρίζεται τον Πύργο Παναγιώταρου στη Μικρή Μαντινεία και ο Δήμος Λεύκτρου τον Πύργο Καπιτσίνου στη Λαγκάδα. Τρεις ακόμη πύργοι αποτελούν τμήμα της οχύρωσης μεσοβυζαντινών μονών (Μονές Καραβέλη, Βαϊδενίτσας και Σαμουήλ). Οι υπόλοιποι είκοσι τρεις (23) πύργοι ανήκουν σε ιδιώτες. Τέλος, ο πύργος του κάστρου της Ζαρνάτας διεκδικείται από ιδιώτη και η διευκρίνιση του ιδιοκτησιακού του καθεστώτος από την Κτηματική Υπηρεσία Μεσσηνίας εκκρεμεί.

✓ J

Από το σύνολο των καταγεγραμμένων πύργων οι δέκα (10) παρουσιάζουν ετοιμορροπίες, είτε στο κτίριο του πύργου, είτε στα παρακείμενα προσκτίσματα. Επισημαίνεται ότι οι ετοιμορροπίες αφορούν κυρίως σε πύργους που δεν βρίσκονται σε χρήση, δηλαδή δεν κατοικούνται. Αντίθετα πύργοι και πυργόσπιτα που εξακολουθούν να κατοικούνται και ως εκ τούτου συντηρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, έχουν μέτρια έως καλή κατάσταση διατήρησης, παρά το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις —ήδη από τη δεκαετία του 1970— έχουν πραγματοποιηθεί επεμβάσεις που δεν συνάδουν με το χαρακτήρα των μνημείων (π.χ. προσθήκη εξωστών, διάνοιξη μεγάλων παραθύρων, αρμολόγημα με γκρίζα τσιμεντοκονία). Σε δύο πύργους στο —Καρυοβούνιο και στη Λαγκάδα αντίστοιχα— έχει καταρρεύσει σημαντικό τμήμα του αρχικού κτίσματος, και σώζεται μόνο μία γωνία και μία πλευρά τους αντίστοιχα. Τέλος, τρεις πύργοι δεν έχουν σωθεί ακέραιοι και διατηρούνται λίγο χαμηλότερα από την πρώτη στάθμη τους, σε ύψος 1-1,5μ.

Οι Πύργοι που ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο είναι:

Α) Ο Πύργος Μούρτζινων διατηρείται σε μέτρια κατάσταση, ενώ έχει αναστηλωθεί το υπόλοιπο συγκρότημα, από τη ΔΑΒΜΜ στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ. Στο συγκρότημα λειτουργεί μόνιμη έκθεση αφιερωμένη στους οικισμούς της Μάνης, στο πλαίσιο των έργων του Γ' ΚΠΣ.

Β) Ο Πύργος Δουράκη, για τον οποίον έχει ολοκληρωθεί η μελέτη αποκατάστασης του, όμως η εκτέλεση των εργασιών ανασύλωσης, εξαρτάται από την εξασφάλιση σχετικής χρηματοδότησης.

Γ) Για τον Πύργο Καπιτσίνου στη Λαγκάδα έχει εκπονηθεί μελέτη, χρηματοδοτούμενη από το Δήμο Λεύκτρου, η εφαρμογή της οποίας ολοκληρώθηκε με επιτυχία το 2007.

Δ) Ο Πύργος Παναγιώταρου στη Μικρή Μαντινεία (τον διαχειρίζεται ο Δήμος Καλαμάτας) δεν διαθέτει προς τον παρόν μελέτη αποκατάστασης. Ο ίδιος ο πύργος διατηρείται σε μέτρια κατάσταση, χωρίς σοβαρές ετοιμορροπίες, το πρόσκτισμά του όμως παρουσιάζει στατικά προβλήματα. Σε συνεργασία με τον Δήμο Καλαμάτας βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την υποσύλωση και την στερέωση των ετοιμόρροπων στοιχείων του.

Από τα παραπάνω είναι προφανές ότι οι καταγεγραμμένοι πύργοι της μεσσηνιακής Μάνης ανήκουν στη συντριπτική πλειονότητα τους σε ιδιώτες. Στην αρμοδιότητα της 5^{ης} ΕΒΑ υπάγεται η περιοχή της Λακωνικής Μάνης, όπου σώζεται μεγάλος αριθμός πύργων των προεπαναστατικών χρόνων, οι περισσότεροι από τους οποίους συνιστούν χαρακτηριστικά δείγματα της τοπικής μανιάτικης αρχιτεκτονικής, των Άνω Μπουλαριών, των Αλίκων, της Βάθειας, του Φλομοχωρίου, των Λουκάδικων, της Λάγιας κ.α. Επισημαίνεται ότι από τον 17^ο έως τον 20 ο αιώνα έχουν καταγραφεί περίπου εκατό (100) οικισμοί στη Λακωνική Μάνη που σχεδόν σε όλους υπάρχουν πύργοι. Είναι επίσης γνωστό ότι το 1834 εντοπίζονταν στη Μάνη περισσότεροι από 800 πύργοι, η πλειονότητα των οποίων βρίσκονται στο νότιο τμήμα της χερσονήσου. Ως εκ τούτου και δεδομένης της διασποράς των οικισμών δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ο ακριβής αριθμός των πύργων που χρήζουν άμεσης παρέμβασης.

Με βάση τις διατάξεις του Νόμου 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (άρθρο 6, παρ.1,εδ.α) οι προεπαναστατικοί πύργοι θεωρούνται ως αρχαία μνημεία και ως εκ τούτου «...προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης» (αρ.6, παρ.4 του ίδιου Νόμου).

Επίσης, οι πύργοι 22 οικισμών της Λακωνικής Μάνης (Δρυαλίου, Έξω Νυμφίου, Κοκκάλας, Κότρωνα, Λάγιας, Νεοχωρίου, Πυρρίχου, Σκουταρίου, Τσεροβάς, Αλίκων Άνω Μπουλαριών, Αεροπόλεως-Λιμενίου, Βάθειας, Γερολιμέμος, Δρυάλου, Κέλεφας, Κοίτας, Κούνου, Μίνας, Οιτύλου, Πύργου Διρού, Τσικαλών) έχουν χαρακτηριστεί ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία με την υπ' αριθ. πρωτ.: 41382/2190/21.5.1958 Υ.Α. (ΦΕΚ 156/Β29.5.1958). Η Υπηρεσία στην προσπάθεια δημιουργίας πλαισίου αποτελεσματικότερης προστασίας των πύργων, προωθεί την κατά νόμο προβλεπόμενη διαδικασία για τον χαρακτηρισμό τους ως μνημείων (αναφέρεται ενδεικτικά η πρόσφατη έκδοση της υπ' αριθμ. πρωτ.: ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ30/55009/72667/3189/ 2499/23.7.2008 διαπιστωτικής πράξης του Υπουργείου Πολιτισμού με την οποία χαρακτηρίστηκε ως αρχαίο μνημείο το μνημειακό σύνολο κτισμάτων προεπαναστατικών χρόνων στην περιοχή του Αγερανού, Δ. Γυθείου, το

οποίο αποτελείται από το ναό των Ταξιαρχών, το ναό του Άη- Γιάννη και τις οχυρές κατοικίες Αλτζερινάκου, Ξηνταράκου και Τσικουρίου.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω υφίσταται νομικό πλαίσιο προστασίας των μανιάτικων πύργων.

Σε ότι αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των πύργων, επισημαίνεται ότι πρόκειται για φερόμενες ιδιοκτησίες ιδιωτών (συχνά περισσότερων του ενός που συνιστούν μέλη μιας ή περισσότερων πολύκλαδων οικογενειών, απόρροια της ιδιότυπης αιματοσυγγενικής οργάνωσης των οικισμών). Ως εκ τούτου, για την διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των πύργων ισχύουν τα οριζόμενα στο άρθρο 11, παρ.2 του Ν. 2028/2002 «Ο κύριος ή ο νομέας μνημείου υποχρεούται να μεριμνά για την εκτέλεση των εργασιών συντήρησης, στερέωσης ή προστασίας ετοιμόρροπου μνημείου χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και υπό την εποπτεία και τις υποδείξεις της Υπηρεσίας....»

Στις περιπτώσεις που η Υπηρεσία κατά τη διενέργεια περιοδικών αυτοψιών στην περιοχή, στο πλαίσιο του οικοδομικού ελέγχου και του ελέγχου της κατάστασης των μνημείων, διαπιστώνει την ύπαρξη ετοιμορροπιών και επικινδυνοτήτων σε πύργους, προβαίνει στην προβλεπόμενη διαδικασία (σύσταση Επιτροπής Εκτίμησης επικινδυνότητας με βάση το άρθρο 41 του Ν. 3028/2002 και με την αρ. πρωτ.: ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/27744/27.3.2009 Υ.Α. , ΦΕΚ 627/Β/3.4.2009), ενημερώνοντας σχετικά εγγράφως τον / τους ιδιοκτήτη / ιδιοκτήτες, τον Δήμο, το Αστυνομικό Τμήμα Πολεοδομίας της περιοχής, ώστε να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα (πινακίδες σήμανσης, αποκλεισμός χώρου) για την αποφυγή πρόκλησης ατυχημάτων και την προστασία των διερχομένων μέχρι να ολοκληρωθεί το έργο της αρμόδιας εκτιμητικής επιτροπής και η περαιτέρω κατά νόμον διαδικασία για την προστασία του μνημείου.

Επισημαίνεται ότι συχνά κατατίθενται στην Υπηρεσία αρχιτεκτονικές μελέτες για την εκτέλεση εργασιών επισκευής, συντήρησης και ανάδειξης / αποκατάστασης πύργων και η Εφορεία ασκεί τον δέοντα έλεγχο των μελετών, μέσω του ολιγάριθμου ειδικευμένου προσωπικού της (αρχιτέκτονες, μηχανικοί και αρχαιολόγοι) χορηγώντας έγκριση εκτέλεσης των εργασιών υπό όρους και με την παρακολούθηση αρμόδιου υπαλλήλου της και συνδράμοντας συχνά τους ιδιώτες στην εξεύρεση της πλέον κατάλληλης αρχιτεκτονικής λύσης για την προστασία των μνημείων και τη διατήρηση της αυθεντικότητας του χαρακτήρα τους στο διηνεκές.

Σχετικά με το ενδεχόμενο υπαγωγής των πύργων της Μάνης υπό το καθεστώς προστασίας της UNESCO, σύμφωνα με τις Υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ.Τ. θεωρείται ότι κανένα από τα εν λόγω μνημεία δεν πληροί της αυστηρές προϋποθέσεις για μία τέτοια ένταξη.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚΗΤΙΑΔΗΣ

Συνημμένα: τα ανωτέρω

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υφυπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού
2. Γραφείο Γενικής Γραμματέως
3. ΔΒΜΑ
4. ΔΑΒΜΜ
5. 5^η ΕΒΑ
6. 26^η ΕΒΑ
7. ΔΙΝΕΣΑΚ
8. ΔΑΝΣΜ
9. ΥΝΜΤΕ Δυτ. Ελλάδας
10. ΕΥΤΟΠ

ΑΚΡΙΒΕΣ ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Από το πρωτότυπο.....
Αθήνα.....22/10/10.....

ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΑΝΗΣ - Γ' ΚΠΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΞΟΦΛΗΣΗΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΞΟΦΛΗΣΗΣ	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΞΟΦΛΗΣΗΣ
Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ-ΑΡΚΑΔΙΑΣ-ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ-ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	73299	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ, ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ, ΓΛΥΠΤΩΝ, ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΩΝ ΤΕΜΠΛΩΝ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ, ΑΡΚΑΔΙΑΣ, ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	5η ΕΒΑ	497,993.73	497,993.73	100.00%
Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	70589	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	26η ΕΒΑ	739,580.04	739,580.04	100.00%
Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ-ΛΑΚΩΝΙΑΣ	70590	ΔΙΚΤΥΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΜΑΝΗΣ	5η ΕΒΑ	1,320,523.81	1,320,523.81	100.00%
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	115474	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ: ΑΡΧΑΙΑΣ ΣΠΑΡΤΗΣ, ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΑΚΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	5η ΕΒΑ	60,000.00	59,971.74	99.95%
ΣΥΝΟΛΟ					2,618,097.58	2,618,069.32	100.00%